

In Forum geven we ruimte aan overwegingen en opinies van mensen uit of verwant aan het onderwijs. Hun meningen zijn niet noodzakelijkerwijs die van de VO-raad.

Hoge werkdruk? Zet onderwijs- ambassadeurs in

Een tekort aan docenten leidt tot lesuitval, een toenemende werkdruk in het vo en de noodzaak om anders te organiseren. De inzet van onderwijsambassadeurs kan de druk verlichten, zeggen onderzoekers Lisette van Rossum en Mirjam Stroetinga op basis van een pilot bij twee Utrechtse vo-scholen.

Tekst: Lisette van Rossum en Mirjam Stroetinga

Als onderwijsministers Dijkgraaf en Wiersma dit voorjaar in een Kamerbrief oproepen om ideeën aan te reiken voor het oplossen van het nijpende lerarentekort, zijn er al tientallen onderwijsambassadeurs actief in de onderwijspraktijk. Het betreffende initiatief, dat in 2020 bij PCOU Willibrord begon als een experiment in het primair onderwijs, is uitgegroeid tot een Utrechts project van betekenis, met een bijbehorende stichting en nu een eerste pilot in het vo.

Een 'onderwijsambassadeur' is iemand van buiten die op vrijwillige basis gedurende een langere periode een halve of hele dag per week ondersteuning biedt bij het reilen en zeilen in de school. Met de inzet van dergelijke vrijwilligers wil Stichting Onderwijsambassadeurs bereiken dat de problematiek van het lerarentekort breder in de samenleving gedragen wordt.

Een uitspraak van een conrector van een van de pilotscholen laat zien dat de gevolgen van het lerarentekort in het vo niet onderschat moeten worden: "Toen ik hoorde van de pilot kon ik meteen 25 dingen bedenken voor een onderwijsambassadeur. Iets uitwerken, tabellen controleren ... gewoon dingen die uren en uren tijd kosten."

DE PILOT

Bij de start van het schooljaar 2022-2023 gaan tien onderwijsambassadeurs aan de slag in het vo. Ze komen uit diverse sectoren, zoals het bankwezen, de gemeente of het zakenleven. Naast de wens om de school te ondersteunen, hebben ze verschillende redenen om onderwijsambassadeur te worden. Sommigen helpen graag op de school van hun kind, anderen leren het onderwijs graag van binnenuit kennen omdat ze deze kennis kunnen gebruiken in hun eigen werk, of omdat ze zich willen oriënteren op een baan in het onderwijs. Een conrector van een van de betrokken scholen zegt: "We zien dat er krapte is op de arbeidsmarkt. Als je mensen voor dit beroep kunt interesseren, is dat supermooi meegenomen. Het is ook echt belangrijk dat we daar hard ons best voor doen".

Gedurende een half jaar tot een jaar lopen de onderwijsambassadeurs mee in de schoolorganisatie. Soms worden ze gekoppeld aan een docent of sectie en ondersteunen ze in de klas. Op andere momenten worden ze op schoolniveau ingezet, bijvoorbeeld bij het surveilleren, organiseren van buitenschoolse activiteiten of bij administratieve taken.

HET ONDERZOEK

Om grip te krijgen op de waarde die de inzet van de onderwijsambassadeurs heeft, werkt Stichting Onderwijsambassadeurs samen met onderzoekers van het lectoraat

Leren en Innoveren van lerarenopleiding Marnix Academie. Zij interviewen gedurende de looptijd van de pilot zowel zes van de betrokken onderwijsprofessionals als zes onderwijsambassadeurs. Beide doelgroepen worden, individueel of in kleine groepjes, afzonderlijk van elkaar digitaal geïnterviewd. Analyse van de video-opnames geeft inzicht in de meerwaarde die de betrokkenen ervaren. De eerste meerwaarde blijkt de aanwezigheid van extra handen in de school te zijn. Daardoor kunnen docenten zich focussen op wat zij als hun primaire taak zien. Een van hen zegt: "Ik vind surveilleren eigenlijk zonde van mijn tijd. De onderwijsambassadeur nam mijn surveillance over. Dat is direct werkdrukverlagend, want ik had ineens een blok van twee uur beschikbaar." Een onderwijsambassadeur zegt: "Je neemt gewoon werk uit

handen van mensen die het heel druk hebben. Zodat zij bezig kunnen zijn met waar ze mee bezig móeten zijn."

WERKPLEZIER

De onderzoeksresultaten laten daarnaast zien dat de inzet van onderwijsambassadeurs van meerwaarde kan zijn voor het werkplezier van onderwijsprofessionals. In een openbare les ('Fier', 2021) omschrijft lector Werken in Onderwijs Mieke Koeslag-Kreunen werkplezier als een goede balans tussen werkeisen en energiebronnen. Zij benadrukt het belang daarvan nu de werkdruk in het onderwijs ongekend hoog is.

In de interviews naar aanleiding van de pilot komt de aanwezigheid van de onderwijsambassadeur naar voren als een energiebron. Zo zegt een docent: "Ik vind het ook gewoon heel gezellig met de onderwijsambassadeur. Het geeft een fijne werksfeer." Een ander legt uit dat het prettig is "dat je met trots kunt laten zien: dit doen we hier elke dag, met deze groep mensen. Omdat het onderwijs best vaak negatief in het nieuws komt, is het heel leuk om

'Met onderwijsambassadeurs komt expertise de school binnen'

eens te kunnen laten zien dat het bijzonder en leuk werk is!” Bovendien lijken onderwijsambassadeurs een beetje rust te kunnen brengen in de hectiek. Zo zegt een docent: “Het levert de leerlingen een docent op die meer relaxt is, want ik weet gewoon: ik heb iemand als back-up.” Een ander vertelt: “Ik moest de afdelingsleider ergens over spreken en de onderwijsambassadeur kon even bij de klas blijven. Dat geeft rust in mijn hoofd. Je hebt wat meer bewegingsruimte.” Dergelijke rust kan ook voor leerlingen merkbaar zijn, benoemt een docent: “De onderwijsambassadeur had gesprekken met de leerlingen, niet alleen over het vak. Daardoor konden kinderen ervaren dat er tijd en ruimte was, dat er naar hen geluisterd werd. In de hectiek van de dag verdwijnt dat nog wel eens, terwijl dat het belangrijkste is van ons vak.”

BLIK VAN BUITEN

Voor de school, de docent en de leerling blijkt het bovendien van meerwaarde te kunnen zijn dat onderwijsambassadeurs de wereld van buiten de school in brengen. Een conrector legt uit: “Onderwijsambassadeurs kijken met andere ogen naar de dingen. Ze komen echt uit andere omgevingen en daarmee komt expertise de school binnen.” Een docent: “Als een leerling vraagt ‘Waarom moet ik dit doen?’, dan zeg ik ‘Omdat je voor je eind-examen...’. Maar mijn onderwijsambassadeur heeft toffe praktijkvoorbeelden. Dat is nuttig voor leerlingen die ‘struggelen’ met motivatie.”

Meerdere docenten ervaren dat de onderwijsambassadeur hen aan het denken zet over hun professioneel handelen. Een van hen zegt: “Ik moet nadenken over hoe ik de onderwijsambassadeur in ga zetten. Zonder dat ze iets heeft gedaan is ze van meerwaarde, want ik denk op een andere manier na over mijn les.” Hij gaat verder: “Als ik iets van haar vraag, gaat ze doorvragen. Ik moet een plan hebben en word daarop bevestigd.”

Een andere docent ervaart dat zijn onderwijsambassadeur inhoudelijk weet mee te denken: “Twee weten meer dan één. We kunnen samen sparren.” Andersom blijken onderwijsambassadeurs soms de kennis van binnen de school te benutten in hun eigen beroepscontext. Een onderwijsambassadeur zegt: “Er ging echt een wereld voor me open. Jongeren die geen motivatie hebben, docenten die zich zorgen maken... In de praktijk echt zien waar een docent tegenaan loopt, dat heeft meerwaarde voor mijn werk bij de gemeente.”

VOORWAARDEN

Het onderzoek verduidelijkt welke factoren voorwaardelijk zijn voor de meerwaarde van de inzet van onderwijs-

‘Je neemt werk uit handen van mensen die het heel druk hebben’

Lisette van Rossum is onderzoeker en onderwijsadviseur bij het Marnix Onderwijscentrum. Zij verzorgt scholingen aan onderwijsprofessionals in het voortgezet onderwijs en basisonderwijs.

Mirjam Stroetinga is onderzoeker en opleider aan de Marnix Academie. Zij helpt (aankomend) onderwijsprofessionals bij inclusie- en identiteitsvraagstukken en het samenwerken met ouders.

ambassadeurs in het vo. Zo is een energieke, communicatieve en initiatiefrijke houding van de onderwijsambassadeur onontbeerlijk. De onderwijsambassadeur moet veelal zelf zijn weg zoeken in de school. Een van hen zegt: “Je moet echt wel zelfstandig en proactief zijn. Er is weinig of geen tijd voor begeleiding.” Daarnaast is in de school informatie nodig over – en liefst een vast aanspreekpunt voor – de aanwezigheid en inzetbaarheid van de onderwijsambassadeur. Een onderwijsambassadeur: “Docenten moeten weten wat een onderwijsambassadeur is en kan betekenen. Dan kunnen ze de hulp vragen die ze nodig hebben.”

Succesvolle inzet van onderwijsambassadeurs vereist bovendien maatwerk. De behoeften van de onderwijsprofessional moeten goed matchen met wat de onderwijsambassadeur te bieden heeft. In de pilot was die match in één geval onvoldoende. De docent merkt dat ze steeds bezig is taken te verzinnen: “Iets bedenken dat voor mij werkdrukverlagend is en voor de onderwijsambassadeur interessant, is lastig.” Omdat dit haar werkdruk juist verhoogt, is deze samenwerking in goed overleg voortijdig beëindigd.

KRITISCHE ZOEKTOCHT

Op beide pilotscholen speelt het zoeken naar de juiste balans tussen de meerwaarde en de benodigde investering. Een conrector: “Ik moet wel echt goed de poortwachter spelen. Ik moet me steeds afvragen ‘Wie maak ik hier gelukkig door?’. Als het antwoord is ‘mijn collega’s’, dan is het okay.” De pilot laat ook zien dat voor succesvolle inzet van onderwijsambassadeurs doorlopende focus nodig is op de behoeften van de onderwijsprofessional. Daarnaast vereist de inzet van onderwijsambassadeurs dat kritisch wordt afgewogen welke taken niet-bevoegde professionals op zich nemen. De Onderwijsraad zegt hierover in het advies ‘Schaarste schuurt’ (2023, p.9): “Dit vereist wel een duidelijke inhoudelijke visie van schoolleiders en hun bestuurders op wie welke delen of aspecten van het onderwijs kan en mag verzorgen, en onder welke condities.”

Dit wijst op de noodzaak van een kritische dialoog binnen het vo over de inzet van de ‘extra handen’ die zo hard nodig zijn. Ook nodigt het uit om in het curriculum van de lerarenopleidingen aandacht te besteden aan het leren samenwerken met ondersteunende professionals in de beroepspraktijk.

→ Meer informatie: www.onderwijsambassadeurs.nl, of mail naar info@onderwijsambassadeurs.nl.

‘Ik weet gewoon: ik heb iemand als back-up’